

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(поступило від « 2021 р.)
Ректор _____ А. Мазаракі

**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ /
ECONOMIC THEORY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2021

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автори: В.В. Хрустальова, канд. екон. наук, доцент,
О.В. Вертелева, канд. ф. – м. наук, доцент

Програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та конкурентної політики 26.03.2021 р., протокол № 11

Рецензенти:

Ю.М. Уманців, доктор. екон. наук, проф., професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики;

О.М. Іванова, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри цифрової економіки та системного аналізу

**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ /
ECONOMIC THEORY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Економічна теорія» призначена для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти КНТЕУ галузі знань 12 «Інформаційні технології», спеціальності 124 «Системний аналіз», освітньої пролграми «Інформаційні технології та бізнес-аналітика» (Data Science)».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України зі спеціальності 124 «Системний аналіз» та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Економічна теорія» є набуття майбутніми фахівцями системних економічних знань щодо основних концепцій, закономірностей та механізмів функціонування ринкової економіки, розвиток економічної культури та економічного мислення учасників суспільного виробництва, здатних до підприємницької діяльності та прийняття обґрунтованих рішень на різних рівнях господарювання.

Завданнями вивчення дисципліни «Економічна теорія» є:

- ґрунтовне оволодіння понятійним та категоріальним апаратами теоретичної економіки, засвоєння базових економічних концепцій та моделей;

- формування цілісного уявлення про природу та закономірності соціально-економічного розвитку суспільства, механізми суспільного відтворення та економічного зростання;

- формування системи знань щодо змісту економічних законів, основних тенденцій економічного розвитку, мотивів та поведінки суб'єктів господарювання;

- вивчення основних закономірностей економічного життя та відображення їх у системі економічних категорій, принципів, законів, моделей;

- поглиблене вивчення способів та механізмів ефективного використання обмежених ресурсів в умовах ринкової економіки та особливостей цих процесів і явищ в трансформаційних економіках;

- засвоєння способів та методів ефективного господарювання та державного регулювання господарського життя суспільства за умов глобалізаційних викликів;

- набуття практичних навичок аналізу економічних процесів та явищ, уміння застосовувати набуті теоретичні знання до вирішення конкретних господарських проблем на мікро- та макрорівні;

- усвідомлення стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки з урахуванням світового досвіду загальноцивілізаційних перетворень.

Предметом вивчення дисципліни є закономірності функціонування економічної системи, сутність та форми прояву причинно-наслідкових та функціональних взаємозв'язків в економіці, можливості суспільства впливати на хід економічного розвитку.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Знання:

- державної мови;
- іноземної мови;
- математики на рівні базової середньої освіти, яка відповідає другому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Вміння:

- формулювати думки та доводити їх опонентам;
- використовувати сучасні інформаційні інструменти та технології.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Економічна теорія», як компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою

Інформаційні технології та бізнес-аналітика (Data Science) (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
К01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	5-9, 11-14
К08	Здатність бути критичним і самокритичним.	1-14
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР16	Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена	1-4, 10, 14

суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Тема 1. Вступ до дисципліни. Предмет і метод економічної теорії

Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії. Меркантилісти. Фізіократи. Класична політична економія. Марксизм. Маржиналізм. Неокласичний, кейнсіанський та інституціонально-соціологічний напрями, неокласичний синтез. Формування та еволюція сучасної економічної думки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії (західний мейнстрим, неортодоксальна економічна теорія). Розвиток економічної теорії лауреатами Нобелівської премії П. Самуельсоном, Рагнарсом Фрішем, Яном Тінбергеном, Р. А. Манделлом, Д. Хіксом, К. Ерроу.

Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії та еволюція його трактування від традиційної (класичної) політекономії до сучасної економічної науки. Макро- і мікроекономіка як складові частини економічної теорії. Позитивна економічна теорія. Нормативна економічна теорія.

Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі конкретно-економічних наук.

Категоріально-понятійний апарат економічної теорії. Економічні категорії та економічні закони. Їх сутність, зміст, види. Форми пізнання та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів та явищ. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Емпіричні та теоретичні методи пізнання економічних процесів. Економіко-математичне моделювання, економічний експеримент.

Економічне мислення та його роль у розумінні економічного життя суспільства.

Взаємозв'язок економічної теорії, економічної політики та господарської практики. Економічна теорія як теоретико-методологічна база інших економічних наук.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3.

Додатковий: 8, 9, 10, 16, 20, 44, 46, 49.

Інтернет-ресурси: 54, 55.

Тема 2. Економічна система суспільства. Відносини власності

Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Класифікація економічних систем. Індустріальна та постіндустріальна економічні системи. Характерні риси традиційної, ринкової, командно-адміністративної та змішаної економіки. Економічна система та модель економіки. Національні моделі сучасної ринкової економіки. Сучасні моделі ринкової економічної системи.

Місце власності в економічній системі. Основи аналізу відносин власності. Юридичний та економічний підходи до визначення поняття власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Власність, її сутність, типи, види, форми. Взаємозв'язок форм власності і форм господарювання. Плюралізм форм власності як основа функціонування сучасної ринкової економіки. Новітні тенденції у відносинах власності у сучасній економіці. Інтелектуальна власність.

Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Методи та механізми зміни форм власності. Світовий досвід. Націоналізація та її особливості. Роздержавлення та приватизація, їхня суть і відмінності. Форми та методи приватизації державного майна. Трансформація форм власності в Україні. Сучасний стан відносин власності в Україні.

Економічні потреби суспільства, їх суть, структура та класифікація. Піраміда Маслоу. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Поняття безмежності потреб. Зміст економічного закону зростання потреб. Проблеми його використання в сучасних умовах.

Потреби і споживання, їх взаємообумовленість, сучасні тенденції розвитку та проблеми формування.

Економічні потреби як основа інтересів. Сутність, види економічних інтересів та їх суб'єкти. Економічні інтереси – рушійна сила соціально-економічного розвитку. Шляхи поєднання економічних інтересів. Ієрархія інтересів економічних суб'єктів у різних економічних системах. Домінування приватного інтересу в ринковій економіці. Суперечності економічних інтересів та шляхи їх розв'язання.

Список рекомендованих джерел:

Основний - 2, 3, 5.

Додатковий: 11, 16, 20, 43, 46.

Інтернет-ресурси: 52, 53, 54.

Тема 3. Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція

Виробництво як суспільний процес, його сутність та структура. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Форми організації суспільного

виробництва: натуральна та товарна, їх еволюція. Товарне виробництво як основа розвитку ринкової економіки.

Основні фактори суспільного виробництва та їх взаємозв'язок. Виробнича функція. Економічні ресурси: варіантність їх використання і проблема вибору. Крива виробничих можливостей.

Ефективність суспільного виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Благо як системоутворююча категорія господарювання. Благо як засіб задоволення потреб. Економічні та неекономічні блага. Класифікація економічних благ. Поняття товару та послуги. Товар та його властивості.

Альтернативні теорії вартості. Теорії вартості та цінності, їх еволюція. Вартість, корисність, цінність: зміст та сучасне трактування.

Гроші як основоположна категорія розвинутих товарних відносин. Теоретичні концепції виникнення та природи грошей. Функції грошей та їх еволюція в сучасній ринковій економіці. Грошова система, її структурні елементи. Типи грошових систем. Види та природа сучасних грошей (паперові, кредитні, електронні та інші).

Поняття грошової маси та її структура. Грошовий обіг та його закони. Кількість грошей, необхідних для обігу.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 15, 24, 29, 30.

Інтернет-ресурси: 56, 57.

Тема 4. Капітал як економічна категорія і фактор виробництва

Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Сутність і генезис поняття капіталу. Теорії капіталу. Капітал як фактор виробництва. Його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма.

Промисловий капітал – визначальна форма функціонування капіталу. Кругообіг капіталу, його стадії та функціональні форми. Обороти капіталу. Його час та складові частини.

Основний та оборотний капітал. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Поняття амортизації основних засобів та методи її нарахування.

Витрати виробництва: сутність, структура, види та фактори, що визначають їх динаміку. Виробничі та невиробничі витрати. Альтернативні витрати. Явні та неявні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Незворотні витрати. Трансакційні витрати.

Поняття собівартості. Сутність та види прибутку. Економічний та бухгалтерський прибуток. Прибуток на капітал і фактори що його визначають. Маса прибутку. Норма прибутку. Рентабельність. Економічна роль прибутку.

Природа та генезис торговельного капіталу. Послуги в сфері обігу та

їх зміст. Витрати обігу, їх природа та структура.

Сутність торгівлі, її основні форми та еволюція. Функції торгівлі. Сучасні види торгівлі. Торговельний прибуток. Сучасні тенденції розвитку форм торгівлі.

Природа, генезис і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент, його джерела. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль кредиту у функціонуванні сучасного ринкового господарства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 14, 16, 18, 24.

Інтернет-ресурси: 55, 58.

II. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 5. Ринкова економіка: суть, структура та інфраструктура

Ринкове господарство як невід'ємна складова товарного виробництва. Умови виникнення ринкового господарства. Еволюція поглядів на ринок. Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринкових відносин. Поняття ринок. Риси та структура. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Основні суб'єкти ринкової економіки.

Функції ринку у суспільно-відтворювальному процесі. Контрольна, регулююча та стимулююча функції ринку. Ринок як сигнальна кон'юнктурно-економічна система.

Інфраструктура ринку, її роль та функції. Підсистеми ринкової інфраструктури. Основні елементи ринкової інфраструктури та її організаційно-функціональна побудова. Роль та значення інфраструктури у сучасній ринковій економіці.

Характерні ознаки сучасного ринку. Тіньовий ринок: причини виникнення, механізм та соціально-економічні наслідки функціонування.

Переваги та обмеження ринкової економіки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 7, 16, 17, 21.

Інтернет-ресурси: 54, 55.

Тема 6. Ринковий механізм: сутність та елементи

Ринковий механізм. Основні елементами ринкового механізму: попит, пропозиція, ринкова ціна, конкуренція. Функції конкуренції: регулювання, мотивації, розподілу, контролю. Види конкурентної боротьби: внутрішньогалузева конкуренція, міжгалузева конкуренція. Типи конкурентної поведінки: сумлінна конкуренція, нечесна, несумлінна

конкуренція. Методи конкурентної боротьби: цінова конкуренція. нецінова конкуренція. Типи ринків. Ринок досконалої конкуренції. Ринок недосконалої конкуренції: монополістична конкуренція, олігополія, чиста монополія.

Сутність попиту. Функція та крива попиту. Закон попиту. Цінові та нецінові чинники впливу на попит. Зміна обсягу попиту та зміна попиту в цілому. Парадокси закону попиту. Ринковий попит як сума індивідуальних попитів. Попит на мережеві блага.

Пропозиція та закон пропозиції. Функція та крива пропозиції. Цінові та нецінові чинники зміни обсягу пропозиції / пропозиції в цілому. Пропозиція мережевих благ.

Взаємодія попиту та пропозиції. Поняття ринкової рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги. Ціна. Види цін. Надлишок та дефіцит товарів. Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Особливості встановлення ринкової рівноваги на ринку мережевих благ. Поняття стабільної та нестабільної ринкової рівноваги.

Концепція еластичності взаємопов'язаних показників. Еластичність попиту за чинниками впливу. Еластичність попиту за ціною. Абсолютно еластичний та абсолютно нееластичний попит. Вибір стратегії поведінки продавця в залежності від еластичності попиту. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом.

Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 7, 19, 36, 45, 48, 51.

Інтернет-ресурси: 55, 58.

Тема 7. Теорія поведінки споживача

Споживач як суб'єкт ринкових відносин. Суверенітет і раціональність споживача. Основні фактори визначення споживчого вибору. Уподобання та потреби споживача. Споживчі переваги. Базові гіпотези поведінки споживача. Види споживчого попиту. Функціональний та не функціональний попит.

Корисність економічного блага. Кількісний (кардиналістський) та порядковий (ординалістський) підхід до корисності. Функція корисності. Сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності економічного блага.

Криві байдужості: економічний зміст, властивості. Карта кривих байдужості. Криві байдужості різних видів благ. Гранична норма заміщення.

Обмеження можливостей споживача. Бюджетне обмеження споживача. Бюджетна лінія та її властивості, нахил бюджетної лінії. Вплив на бюджетну лінію зміни доходу і зміни цін.

Рівновага споживача. Умови рівноваги споживача. Принцип рівної корисності (еквімаржинальний принцип). Вибір оптимального споживчого кошика. Розширене бюджетне обмеження. Поведінка споживача у кризових ситуаціях.

Реакція споживача на зміну доходу. Лінія «дохід-споживання». Побудова лінії Енгеля для нормальних та нижчих благ. Криві Торнквіста.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Побудова кривої індивідуального попиту споживача на основі лінії «ціна-споживання». Звичайні блага та блага Гіффена.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 7, 11, 19, 36, 45, 48, 50.

Інтернет-ресурси: 55, 58.

Тема 8. Підприємство в ринковій економіці

Сутність, основні принципи, ознаки та умови підприємницької діяльності.

Підприємство як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Підприємство та його функції в ринковій системі. Організаційно-правові форми діяльності підприємств. Переваги та недоліки певних форм підприємств. Підприємства та їх основні види. Класифікація підприємств за розміром. Об'єднання підприємств. Нові види підприємницької діяльності.

Фірма як суб'єкт ринку. Теорії фірми: традиційна, управлінська, поведінкова. Основні припущення теорії фірми. Фактори виробництва та його ефективність. Мотивація поведінки підприємства (фірми) в умовах ринкового господарювання.

Економічні періоди функціонування фірми. Виробнича функція та її властивості. Сукупний, середній та граничний продукт у короткостроковому періоді. Закон спадної віддачі змінного фактору виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Зміна технології, зміна масштабу у довгостроковому періоді. Постійний, спадний та зростаючий ефекти від збільшення масштабу виробництва та їх причини.

Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати: визначення, розрахунок та закономірності зміни кожного з видів витрат.

Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат та їх види. Типи кривих довгострокових середніх витрат у різних галузях. Концепція мінімально ефективного розміру фірми.

Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації. Траєкторія розвитку фірми.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 7, 19, 25, 36, 45, 50, 51.

Інтернет-ресурси: 55, 58.

Тема 9. Ринково-конкурентне середовище функціонування підприємства

Стратегія фірми в умовах досконалої конкуренції. Конкурентна стратегія фірми у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків і закриття (сукупний та граничний підходи). Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Передумови повного згортання виробництва фірми.

Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Динамічна модель довгострокової рівноваги фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Парадокс прибутку. Пропозиція у коротко- та довгостроковому періодах конкурентної фірми.

Стратегія фірми в умовах недосконалої конкуренції. Рівновага монополії у короткостроковому та довгостроковому періодах. Вплив цінової еластичності попиту на поведінку монополії. Стратегії монополістичного ціноутворення: максимізація прибутку, стримуюче ціноутворення, цінова дискримінація. Види та ступені цінової дискримінації. Пропозиція фірми-монополіста.

Економічні наслідки та соціальна ціна монополії. Порівняльний аналіз монополії та досконалої конкуренції. Рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Короткострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Стратегії фірми в умовах монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків та закриття. Довгострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив реклами на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами.

Сутність та характерні ознаки олігополії. Види олігополії. Стратегічна поведінка. Аналіз олігополії з використанням теорії ігор. Моделі олігополістичного ціноутворення. Кооперативні моделі: картель (поняття, умови виникнення, причини нестійкості, чинники, що полегшують

збереження картелю), лідерство в цінах та інші види узгоджених дій. Некооперативні моделі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4.

Додатковий: 7, 10, 13, 19, 45, 48, 51.

Інтернет-ресурси: 55, 58.

ІІІ. СУСПІЛЬНЕ ВІДТВОРЕННЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Тема 10. Сутність процесу суспільного відтворення. Відтворення національного продукту і національного багатства

Зміст процесу суспільного відтворення. Суспільне відтворення, його види та динаміка. Умови реалізації та відтворення суспільного продукту. Просте, розширене, і звужене відтворення. Відтворення національного продукту та національного багатства. Розширене відтворення та шляхи розв'язання екологічних проблем в Україні.

Система національних рахунків як нормативна база національного рахівництва. Сутність та методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.

Зміст макроекономічних показників у системі національних рахунків. Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний продукт (ВНП) та валовий внутрішній продукт (ВВП).

Методи обчислення ВВП за доходами та витратами. Подвійний рахунок та його виключення. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками СНР. Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Доход кінцевого використання. Рух та розподіл національного продукту.

Номинальний та реальний ВВП. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Індекс цін та дефлятор. Чистий економічний добробут.

Економічне зростання, його типи та рушійні сили. Фактори та критерії економічного зростання. Макроекономічна динаміка. Сутність економічного зростання. Кількісна оцінка економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання розвинутих країн.

Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Чинники економічного зростання в Україні. Фактори, що стримують економічне зростання в Україні. Політика стимулювання економічного зростання в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 6, 23, 30, 32, 34, 35, 46.

Інтернет-ресурси: 55, 56, 58.

Тема 11. Сукупний попит та сукупна пропозиція.

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит (AD) та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит сектору закордон.

Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорту. Крива сукупного попиту. Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт.

Сукупна пропозиція (AS). Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних відрізках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: зміни цін на ресурси, продуктивності праці, економіко-правових норм.

Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги у моделі AD-AS. Довгострокова та короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги.

Особливості формування сукупного попиту та сукупної пропозиції в економіці України.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3, 5.

Додатковий: 6, 23, 32, 34, 35.

Інтернет-ресурси: 55, 58.

Тема 12. Макроекономічна нестабільність: інфляція та безробіття

Макроекономічна нестабільність та нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Фази типового ділового циклу: криза, стагнація, поживлення, підйом. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Циклічні коливання та їх види. Короткі, середні та довгі цикли. Детерміністичні та стохастичні цикли.

Інфляція: сутність та методи вимірювання. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення. Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський та класичний

погляди на інфляцію. Монетарне пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції.

Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Адаптивні та активні заходи подолання інфляції. Індексація доходів. Особливості антиінфляційного регулювання у сучасній світовій практиці. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки та засоби стримування.

Сутність та суб'єкти ринку праці. Механізм функціонування ринку праці. Рівновага на ринку праці. Рівноважний рівень зайнятості. Безробіття як відхилення від рівноваги. Чинники, що впливають на співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці.

Економічно активне та пасивне населення. Визначення рівня зайнятості та рівня безробіття. Рівень зареєстрованого безробіття. Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці (МОП).

Види безробіття: фрикційне, структурне та циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон та крива Оукена.

Засоби державного регулювання зайнятості. Макроекономічні засади політики зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги та ефективність.

Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 6, 8, 16, 22, 23, 36.

Інтернет-ресурси: 53, 54, 55.

Тема 13. Державне регулювання в умовах ринкової економіки

Еволюція економічних поглядів та роль держави в економіці. Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Кейнсіанська і неокласична моделі регулювання економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки. Поняття державно-приватного партнерства.

Основні економічні функції держави: забезпечення ефективності економіки; стабільність національної економіки; забезпечення соціальної справедливості.

Форми і методи державного регулювання ринкової економіки. Характерні риси змішаної системи управління. Види систем макроекономічного регулювання. Національні особливості державного регулювання економіки.

Основні цілі державного регулювання економіки. Об'єкти державного регулювання економіки. Суб'єкти виконання та суб'єкти впливу. Економічна політика держави. Політика економічного розвитку:

державне коригування економіко-соціального розвитку суспільства.

Зміст фіскальної (бюджетно-податкової) політики. Цілі та інструменти фіскальної політики. Податки: сутність та функції. Економічна природа податків: суб'єкт, об'єкт оподаткування, податкова ставка, податкові пільги. Пропорційні, прогресивні, регресивні ставки податків. Прямі та непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування. Податкові ставки та податкові надходження. Залежність податкових надходжень до бюджету від сукупної ставки оподаткування (крива А. Лаффера). Податкова система та її структура.

Бюджетна система: поняття, економічна природа і функції. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Сучасний стан державного бюджету в Україні.

Державний борг та його структура. Методи управління державним боргом. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрямки та суперечності.

Сутність монетарної (грошово-кредитної) політики. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Прямі та непрямі інструменти монетарної політики. Операції центрального банку на відкритому ринку та зміна грошової пропозиції. Облікова процентна ставка. Політика регулювання облікової ставки, політика регулювання банківських резервів.

НБУ та монетарна політика в Україні. Заходи щодо стабілізації банківської системи в сучасних умовах. Проблема довіри до банків та монетарної політики в Україні.

Регулювання зайнятості та доходів. Державне регулювання соціальних процесів. Соціальна політика сучасної держави. Державне регулювання ринку праці. Принципи регулювання ринку праці. Об'єкти регулювання ринку праці. Суб'єкти регулювання ринку праці. Мета державного розподілу та перерозподілу доходів. Складові механізму розподілу та перерозподілу доходів. Особливості та проблеми регулювання ринку праці в Україні.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічна політика. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД). Об'єкти регулювання ЗЕД. Зовнішня торгівля. Валютні та кредитні відносини. Міжнародний рух капіталів. Науково-технічний обмін. Міжнародна міграція РС. Зовнішньоекономічний борг країни. Навколишнє середовище, багатство Світового океану, повітряно-космічний простір.

Суб'єкти регулювання ЗЕД. Види зовнішньоекономічної політики. Протекціонізм. Фрітредерство. Механізм державного регулювання ЗЕД. Основні методи регулювання ЗЕД. Платіжний баланс. Активний платіжний баланс. Пасивний платіжний баланс. Структура платіжного балансу.

Особливості державного регулювання ЗЕД в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 9, 20, 22, 27, 28, 29, 46.

Інтернет-ресурси: 52, 53, 57.

IV. ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 14. Закономірності розвитку світового господарства

Об'єктивні передумови становлення та сутність сучасного світового господарства. Світове господарство. Етапи розвитку світового господарства. Основні економічні засади функціонування світового господарства. Суб'єкти світового господарства.

Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація господарського життя як закономірний процес розвитку світової економіки. Міжнародний поділ праці. Форми міжнародного поділу праці. Інтернаціоналізація економіки. Форми інтернаціоналізації економік: інтеграційна та транснаціональна. Міжнародна економічна інтеграція. Форми міжнародної економічної інтеграції. Торговельна інтеграція країн учасниць. Валютно-фінансова інтеграція. Створення єдиного економічного простору.

Світовий ринок. Міжнародна торгівля. Експорт. Імпорт. Закономірності розвитку міжнародної торгівлі. Теорії міжнародної торгівлі. Теорії абсолютних (А. Сміт) та порівняльних (Д. Рікардо) переваг. Факторна теорія зовнішньої торгівлі (Е. Хекшер, Б. Олін). Теорія забезпечення конкурентних переваг (М. Портер). Теорія альтернативних витрат (Г. Хеберлер).

Показники зовнішньоторговельних відносин. Платіжний баланс. Торговельний баланс. Сальдо торгового балансу.

Міжнародні валютні відносини. Валютні ринки. Валютні курси та механізм їх регулювання. Міжнародна валютна система та її різновиди. Етапи розвитку валютної системи. Паризька валютна система. Генуезька валютна система. Бреттон-Вудська валютна система. Ямайська (Кінгстонська) валютна система. Валютний курс. Види валютних курсів. Валютний ринок. Суб'єкти валютного ринку. Об'єкти валютного ринку. Види операцій на валютному ринку. Міжнародні організації, що діють на світовому валютному ринку.

Глобалізація світогосподарських зв'язків та загальноцивілізаційні проблеми людства. Глобалізація світової економіки. Глобальні проблеми. Класифікація глобальних проблем.

Шляхи та проблеми входження України у світовий економічний простір.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5.

Додатковий: 9, 12, 22, 27, 29, 31, 33, 39, 47.
Інтернет-ресурси: 59, 60.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. *Базилевич В. Д. Мікроекономіка: підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2008. - 679 с.*
2. *Базилевич В. Д. Економічна теорія: політична економія: навч. посіб., 9-е вид. / В. Д. Базилевич. - К.: Знання, 2014. - 710 с.*
3. *Економічна теорія: підручник / Київ. нац. торг.-екон. ун-т ; [В. Д. Лагутін та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. Д. Лагутіна. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. - 607 с.*
4. *Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка [Текст] : навч. посіб. / [Н. П. Мацелюх та ін.]; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. - 429 с.*
5. *Лагутін В.Д. Макроекономіка: навч. посіб./В.Д.Лагутін, Л.І.Пронкіна.- К.:Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2012.-268с.*

Додатковий

6. *Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / С. М. Панчишин, П. І. Островець, В. Б. Буняк та ін.; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островець. - Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. - К. : Знання, 2009. - С. 389-419.*
7. *Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підруч. у 2-х кн. кн.2: Мікроекономіка / авт. кол.: С.М. Панчишин, П.І. Островець, В.Б. Буняк та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островець. - 2-ге вид., випр. і допов. - Київ: Знання, 2013. - 390 с.*
8. *Базилевич В. Економічна наука та освіта в епоху системних трансформацій: нові виклики і запити до фундаментальної теорії. Економіка України, 2016. - №8. - С. 78- 93.*
9. *Білорус О. Політекономічний прогноз глобального співрозвитку в ХХІ столітті: глобальний посткапіталізм чи світ-система інформаційно-мережевого глобалізму // Економічна теорія . - 2018. - № 4. - С. 5-20.*
10. *Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі / М. Блауг. - К.: Основи, 2001. - 670 с.*
11. *Бобух І. Поведінкова економіка та сталий розвиток: ключові аспекти взаємозв'язку/ І.Бобух // Економіст. - 2016. - № 6. - С. 4-8. - Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/abstracts/june-2016/>*
12. *Вертелєва О. Фактори міжнародної конкурентоспроможності України/ О.Вертелєва // Вісник КНТЕУ. - 2016. - № 3. - С. 33-48.*

- 13.Вертелєва О.В. Вектори вдосконалення державного контролю за монопольним ціноутворенням [Електронний ресурс] / О.В. Вертелєва // Економічна теорія та право. –2020. –№1(40). –С. 74–97. - Режим доступу: <http://econlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/Economic-Theory-and-Law-2020-1.pdf>
- 14.Внутрішня торгівля України: монографія / А.А. Мазаракі, В.Д. Лагутін, А.Г. Герасименко [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 864 с.
- 15.Гальчинський А.А. Теорія грошей. – К.: Основи, 2001. – 411 с.
- 16.Гальчинський А.С. Економічна теорія: підручник / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко. – К.: Вища школа, 2007. – 503 с.
- 17.Геєць В. Політико-економічні засади дослідження сучасного суспільства. Економічна теорія, 2015. № 3. С. 5-13.
- 18.Геєць В.М. Суспільний капітал – 25: одержавленість чи державо творчість? / В.Геєць // Економіка України. - 2016. - № 8. - С. 3–6.
- 19.Гронтковська Г.Є., Косік А. Ф. Мікроекономіка. Навчальний посібник / Г.Є. Гронтковська, А.Ф. Косік. – К: ЦНЛ, 2017. – 672 с.
- 20.Історія економіки та економічної думки: підручник; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т імені Т.Шевченка. -Київ.: Знання, 2018. 775 с.
- 21.Жаліло Я. А. Особливості реалізації економічної політики держави в умовах сучасних тенденцій суспільного розвитку / Я. А. Жаліло // Економічна теорія. - 2016. - № 1. - С. 39-52. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2016_1_5
- 22.Жукова Л. Ж. Альтернативність економічного розвитку держави з погляду інституціонального підходу / Л. Ж. Жукова // Економічна теорія. - 2016. - № 2. - С. 33-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2016_2_4
- 23.Задоя А.А. Макроекономіка: підручник / А.А.Задоя, Ю.А.Петруня.-К.: Знання, 2008. -381 с.
- 24.Кулішов В. В. Макроекономіка (основи теорії і практики) /В. В. Кулішов. – Львів: Магнолія плюс, 2004. – 252 с.
- 25.Курс мікроекономіки: навчальний посібник для студентів спеціальностей «Економіка», «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» / За ред. С.І. Архієреєва. – Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2019. – 156 с.
- 26.Кредісов А.І, Білоус А.О. Державно – приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні / А.І.Кредісов, А.О.Білоус // Економіка України. - 2016. - № 2. - С. 4–15.
- 27.Лагутін, В. Ефекти державного регулювання економіки в умовах євроінтеграції України // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – Київ, 2017. – № 6 (95). – С. 5-23. – (Економічні науки).
- 28.Лагутін, В. Можливості інституційного аналізу суспільної стабільності та розвитку // Вісник КНТЕУ. – Київ, 2018. – № 3. – С. 37-52.

- 29.Литвиненко, А. В. Трансформаційна економіка та економічна політика держави: навч. посіб. / А.В. Литвиненко. – Харків: ХНЕУ, 2010. – 199 с.
- 30.Лук'яненко І.Г., Фарица О.І. Макрофінансова стабільність: моделі та методи оцінки. – К.: НаУКМА, 2016. – 188 с.
- 31.Мазаракі А.А. Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі: монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. – К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 470 с.
- 32.Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] — К.: КНЕУ, 2016. — 246 с.
- 33.Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки: монографія / за наук. ред. проф. І. Ф. Радіонової. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 240 с.
- 34.Сакс Дж. Д., Ларрен Ф.Б. Макроэкономика: Глобал. подход: Пер. с англ. – М.: “Дело” Лтд., 1996. – 847 с.
- 35.Самуелсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка: Пер. з англ. – К.: Основи, 1995. – 573 с.
- 36.Самуельсон Н.А. Нордгауз В.Д. Мікроекономіка: Пер. с англ. - К.: Основи, 1998.
- 37.Радіонова І. Ф. Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки : монографія / І.Ф. Радіонова, Є. В. Алімпієв, К. Ф. Захарова, Б. Б. Гарін. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 240 с.
- 38.Тарасюк М.В., Малярчук О.В. Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення/ М.В.Тарасюк, О.В. Малярчук // Економіка та держава . - 2017. - № 1. - С. 19–24. - Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2017/6.pdf
- 39.Уманців Ю., Міняйло О. Економічна політика держави в умовах глобальних трансформацій. Економіка України, 2018. - №9. - С. 37- 49.
- 40.Уманців, Ю. Економічна політика держави в умовах глобалізації // Вісник КНТЕУ. – Київ, 2017. – № 1(111). – С. 5-18.
- 41.Уманців Ю. М. Механізм економічної політики : навч. посіб. / Ю. М. Уманців, О. І. Міняйло, В. І. Косик. – Івано-Франківськ:Місто НВ, 2010. – 436 с.
- 42.Фрідман Мілтон Капіталізм і свобода / М. Фрідман, Р. Фрідман; пер. з англ. Н. Рогачевська. – К.: Наш Формат, 2017. – 216 с.
- 43.Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. – К.: Видавничий дім «КМА», 2011. – 241 с.
- 44.Хрустальова В.В., Мамічева Л.П. Розвиток соціального напрямку економічної думки в Україні наприкінці ХІХ — початку ХХ /В.В. Хрустальова, Л.П. Мамічева // Економіка та держава. – 2014. - № 11. С. 68-71. - Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2014/16.pdf
- 45.Ястремський О. І. Основи мікроекономіки: з модел.-комп'ютер.

додатком на лазер. диску: підруч. / О. І. Ястремський, О. Г. Гриценко. — 2-ге вид., переробл. і допов. — Київ: Знання, 2007. — 579 с.

46. Almeida F., Victor Cruz e Silvab. Allan Gruchy's view of institutionalism and the foundation and early years of the Association for Evolutionary Economics. *Economía*. Volume 21, Issue 3, December 2020, P. 394-406. <https://doi.org/10.1016/j.econ.2020.09.001>

47. Clive L. Spash. *SEE Beyond Substantive Economics: Avoiding False Dichotomies*. *Ecological Economics*. November 2019. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.106370>

48. Curtis D. and Irvine I. *Principles of Microeconomics. An Open Textbook*. 2020 – A (CC BY-NC-SA). 456 p. URL: https://laecon1.lyryx.com/textbooks/CURTIS_PRIN_MIC_1/marketing/CI-Principles-of-Microeconomics-2020A.pdf

49. Galbács P. *The Friedman-Lucas Transition in Macroeconomics. A Structuralist Approach*. 2020, P. 337-370 <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-816565-2.00005-1>

50. Greenlaw, S., and Tylor, T. *Principles of microeconomics*. 2-nd ed. Houston: Rice University, OpenStax, 2018 570 p. URL: <https://cnx.org/exports/5c09762c-b540-47d3-9541-dda1f44f16e5@8.8.pdf/principles-of-microeconomics-2e-8.8.pdf>

51. Kreps D. M. *Microeconomics for Managers, 2nd Edition*. Princeton Pindyck, R. S and Rubinfeld, D.L. *Microeconomics*. 8th ed. The Pearson series in economics, NJ: Prentice Hall, 2012. 743 p. – пер. укр.: Піндайк Р. С., Рубінфельд Д.Л. *Мікроекономіка. К. : Основи*. 646 с URL: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4292722/mod_resource/content/1/%288th%20Edition%29%20%28The%20Pearson%20Series%20in%20Economics%29%20Robert%20Pindyck%2C%20Daniel%20Rubinfeld-Microecon.pdf

Інтернет-ресурси

52. Президент України – www.president.gov.ua

53. Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua

54. Верховна Рада України – www.rada.gov.ua

55. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – www.me.gov.ua

56. Міністерство фінансів України - www.mfu.gov.ua

57. Національний банк України - www.nbu.gov.ua

58. Державна служба статистики України – www.ukzstat.gov.ua

59. Світовий банк - www.worldbank.org

60. Міжнародний валютний фонд - www.imf.org

* – курсивом виділені назви видань, які є в наявності у бібліотеці КНТЕУ.